

N^oALI

LA REVISTA DE LA COMARCA DE PONENT

Any II n^o15

Agost - Setembre

ANDRATX EN NÚMEROS

H A B I T A N T S

	TOTAL	HOMES	DONES
BALEARs	679436	334588	344848
MALLORCA	550962	270313	280649
ANDRATX (Terme)	6453	3157	3296
ANDRATX	4923	2423	2500
CAMP DE MAR	47	26	21
PORT D'ANDRATX	1072	515	557
S'ARRACÓ	355	164	191
SANT ELM I SA DRAGONERA	56	29	27

V I V E N D E S

	HABITADES	BUIDES O DE TEMPORADA
BALEARs	217108	138105
MALLORCA	177565	105555
ANDRATX (Terme)	2139	2444
ANDRATX	1574	824
CAMP DE MAR	14	67
PORT D'ANDRATX	385	1246
S'ARRACÓ	147	204
SANT ELM I SA DRAGONERA	19	103

(*) Aquestes dades corresponen al Padró Municipal d'Habitants de 1986 i han estat ofertes per l'Institut Balear d'Estadística del Govern Balear.

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ DE DRET DE L'ANY 1950 a 1986

ANY	<u>1950</u>	<u>1955</u>	<u>1960</u>	<u>1965</u>
BALEARs	419282	424626	441732	477874
MALLORCA	339716	345208	362202	393598
ANDRATX	4033	4331	4404	5188
ANY	<u>1970</u>	<u>1975</u>	<u>1981</u>	<u>1986</u>
BALEARs	532646	596625	655909	679436
MALLORCA	438656	491157	534511	550962
ANDRATX	5890	5767	6301	6471

Segons el nombre d'habitants al municipi d'Andratx té el número d'ordre 19 a Balears.

A l'any 1985 moriren a Andratx 86 persones. La causa principal fou les malalties de l'aparell circulatori ja que de les 86 morts s'en contabilitzaren per aquest motiu 42 i 17 per tumors.

(*) Dades ofertes per l'Institut Balear d'Estadística del Govern Balear

N'ALI

LA REVISTA DE LA COMARCA DE PONENT

Ap. Correus 79

Andratx

Editen:

Coordinador Parro-
quial de Joves
d'Andratx

Centre Cultural
de S'Arracó

Director: Santiago
Cortès i Forteza

Redactor en Cap:
Gaspar Pujol
i Flexas

REDACCIÓ

Biel i Ensenyat
i Pujol, Margalida
Ferrà i Ensenyat,
Gabriel Jofre
i Mir, Maria
José Clar i Roca
Pedro Flexas
i Flexas, Margali-
da Sastre i Parpal,
Bartomeu Bosch
i Palmer, Catalina
Alemany i Riera,
Bernat Bestard
i Nadal, Joana
Alemany i Mir.

EQUIP TÈCNIC

Isabel Ensenyat
i Ensenyat, Maria
F. Pujol i Mulet,
Isabel Alemany
i Moyà.

GERENT

Vicenç Flexas
i Alemany.

Impressió: Tallers
propis.

D.L.P.M. 295/1986

*PAQUES
COMARCA*

EDITORIAL

Ha començat el curs escolar i amb ell bona part de l'activitat del poble agafa el seu ritme normal.

Ara ve l'hora de fer balanç de l'estiu i més a la nostra zona en que és la temporada forta. Per això mateix sembla una mica estrany que les coses del turisme no les cuidem una miqueta més: netedat, amabilitat en el tracte amb les persones, acollida, oferiment d'actes culturals i folclòrics, les mateixes festes patronals dels distints llocs etc. Podriem posar molts altres exemples de coses que tenim, tots, descuidades.

També és el moment de planificar i de fer el propòsit de participar en les distintes activitats: culturals, esportives, folclòriques, recreatives... No estam massa acostumats a la participació i llavors nos queixam de que no es fa res, amb un poc d'interès podem aconseguir que no sempre siguin els mateixos per tot.

També N'ALÍ planifica, i així després d'una sèria reflexió hem cregut que era s'hora de donar un pas important: a partir del proper número notareu alguns canvis que creim que ajudaran a fer que de cada dia més sigui la revista que necessita Ponent. Esperam seguir contant amb la vostra col·laboració i animam a tots a participar amb els seus escrits, volem que sigui la revista de tots.

NOTÍCIES ARRACONERES I SANTELMERES

Aquests mesos de juliol i agost hem vist que als nostres dos llocs hem tingut la presència d'un agranador que s'hi xapava els dies de la setmana, i els carrers no' han tingut l'aire de deixadesa d'altres anys.

Pel que fa al fems, sabem que n'hi ha molt emperò també hem d'explicar que la gent no té massa cura de treure'l quan toca, hi ha gent que de bon matí ja treu fems i tal volta el camió ha passat la mateixa nit abans.

I també volem dir que el problema més greu que té Sant Elm, i en certa mida S'Arracó, és la imposició forta de mesures quantre l'estacionament que està prohibit als seus carrers principals i que fa que en el cas de Sant Elm per circular els doscents metres més o manco de Na Caragola, hi ha hagut dies aquest estiu que s'hi ha necessitat prop d'un quart d'hora per passar-los i això sens exagerar gens.

Aprofitant l'estiu la Brigada de l'Ajuntament a fet feina a l'escola i a la petita guarderia subsanant petits emperons i posant les dues sales i el pati a punt per l'inici del proper curs.

També l'Ajuntament ha aportat la brigada per ajudar a les obres que s'han duit a terme al fossar vell, darrera l'Església, per l'associació de mestresses de casa i un grup de mares d'infants interessades en aquest projecte. S'ha netejat el lloc, s'han repintat els jocs i s'han obert un portal nou per fer l'accés més fàcil, també s'hi instal·len bancs i enllumenat.

Hem dit altres vegades que mancats de recursos per acometre empreses grosses, els petits detalls, són els que fan que es vegi que un ajuntament administra amb seny els doblers dels contribuents.

I per acabar farem un petit resum de ses festes de Sant Elm (de les de S'Arracó vos ne parlarem en el proper número) que tingueren lloc el 7 i 8 d'agost; encara que només fossen dos dies foren ben aprofitats pels organitzadors perquè hi hagué actes per a tothom: concurs

de castells d'arena, carreres de barques al rem, de velomars, de surfs, concurs de pesca i -que s'en poden fer de coses a la mar!-, carreres a peu, una revetla de balls mallorquins i una verbena que estaren de gom a gom; una missa al lloc on ja s'han iniciat les obres de l'església de Sant Elm que estarà dedicada a Santa Caterina Tomàs i en honor de la qual cantaren els goigs següents les més de duecentes persones que s'hi arplegaren per assistir-hi:

Sor Tomaseta on sou?
ja vos podeu amagar
perque el dimoni vos cerca
dins i un pou vos vol tirar

Que en viva Sor Tomassa,
que en viva Catalina,
que en viva la Beata,
que és Santa Mallorquina.
Que en viva, que en viva...

Ella portava el dinar a los
pobres segadors
i el dimoni envejós
per terra li va tirar
ella el va arplegar
i va ser més saborós.
Que en viva...

Dins un barranc som caiguda
Beata no tremoleu
que ben prest en sortireu
si Sant Bru vos ajuda
Que en viva...

A dalt d'una muntanyeta,
som trobat un didalet, era de
Sor Tomasseta
quan es cosia es velet
Que en viva...

Ella cantava en el cor
l'Ofici de cada dia
i el Bon Jesús li oferia
un pa de sucre ben bo
Que en viva...

Posad dins un betlem
mirau que bé hi estarà
i tothom l'adorarà
en el poble de Sant Elm.
Que en viva...

Com podeu veure hi ha gent de
Sant Elm que possa la imaginació
en marxa i hi ha afegit gloses
pròpies.

UNA ACTUACIÓ INJUSTIFICABLE

El passat onze de setembre, amb motiu d'una manifestació convocada pel "Moviment de Defensa de la Terra" per a celebrar la "Diada" a Mallorca, tingueren lloc a Ciutat uns fets lamentables que no volem passar per d'amunt: la policia va dissoldre violentment la manifestació i va detenir tretze de les persones que en prenen part (encara que una d'elles fou En Mateu Juan Florit, Director de "S'Arenal de Mallorca" que hi era per informar). Sense voler entrar en polèmiques sobre els motius (?) esgrimits pels responsables, el primer del quals és el delegat del govern a les Illes (manca d'autorització governativa, cremada d'una bandera olímpica), hem de condemnar l'actuació policial pel seu aspecte desmesurat i injustificable. Aquí les nostres reivindicacions nacionals sempre s'han fet pel camí de la no violència i no sembla que ara aquesta convocatòria de l'M.D.T. suposés cap perill gran de desordre públic. Més aviat el desordre vingué motivat per l'actuació policial. Si quan es creà la "Crida" a Mallorca o, fa més poc temps, el mateix "M.D.T." algunes persones (els espanyolistes de sempre) posaren el crit en el cel dient que això radicalitzaria la societat mallorquina, hem de dir que fins ara els únics que semblen voler radicalitzar les postures són els qui ordenen actuacions repressives com aquesta.

III JORNADES D'INFORMACIÓ I ESTUDI

Els dies 25, 26 i 27 de setembre es celebraren en el santuari de Lluc les "III Jornades d'informació i estudi" organitzades pel grup Blanquerna. És un motiu de satisfacció veure com aquestes jornades destinades al coneixement valoració i promoció de la nostra identitat nacional assoleixen una continuïtat de la que sovint n'està mancat el moviment nacionalista en general. L'èxit aconseguit en les dues edicions anteriors constitueix la principal

garantia per a la present i és la prova més evident de l'interès que origina en amplis sectors de la població la reflexió sobre el fet nacional al nostre país, especialment entre la gent jove. La gran quantia d'inscripcions que segons hem pogut saber s'han produït aquest any palesa el creixement continuat del nacionalisme a Mallorca. "N'ALÍ" òbviament hi serà present i oferirà al proper número una informació detallada de tot allò que s'esdevingui.

COMENÇAMENT DE CURS

Un any més hem arribat al setembre, la qual cosa, en l'àmbit docent, vol dir al començament de l'activitat escolar. Enguany la novetat més important pels estudiants de BUP serà la progressiva aplicació de la normalització lingüística a l'ensenyament, la qual cosa es traduirà en certs centres en un major nombre d'assignatures impartides en català. Igualment a COU ja s'impartirà un seminari de llengua catalana, de tres hores setmanals, després del rebumbori que s'organitzà l'any passat entre el Ministeri i la Conselleria d'Educació que s'acusaren reciprocament d'haver-ho impedit.

Quant als centres d'EGB a Andratx volem estimular també des d'aquí la progressiva normalització de la nostra llengua i valorar l'esforç que fan molts de professors en aquests sentit. Pel demés, desitjam que el curs sigui molt profitós per a tothom, professors, alumnes i pares.

PROPER CONGRÉS D'HISTÒRIA DE LA CORONA D'ARAGÓ

Entre el 27 de setembre i l'1 d'octubre tindrà lloc a Mallorca un dels esdeveniments més importants de l'any dins l'àmbit cultural de les Illes: la celebració del XIII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó. Serà la segona vegada des que el 1908 es començaren a fer aquests congressos d'història que la nostra illa obrirà les portes als millors i més destacats investigadors del nostre passat

Debate

Prioritat a la normalització lingüística

Pere A. Aguiló Monjo

La lectura del suggestiu estudi del Sr. Bartolomé Colom sobre la Llei de Normalització Lingüística (B.O.C.A.I.B. n° 15, de dia 20 de maig de 1987), editat per l'Obra Cultural Balear, que assumeix un protagonisme de servei al poble de les Illes Balears, suposa una clara mostra de la funció del professor universitari compromès amb els interessos (en el sentit més noble) de la societat en què s'integra.

La millor virtut que té, l'elevació al nivell dels principis inspiradors de la Llei, sense descuidar —però deixant-les en un segon pla— les referències concretes a l'articulat.

Les sentències de Tribunal Constitucional núms. 82, 83 i 84/1986, de 29 de juny, que resolen els recursos d'inconstitucionalitat interposats davant determinats preceptes de les Lleis de Normalització Lingüística de les Comunitats Autònomes del País Basc, Catalunya i Galícia, constituïran necessàriament un important precedent per a la resolució del recurs d'inconstitucionalitat n° 955/1986 plantejat contra la Llei de Normalització Lingüística n° 3/1986 de 29 d'abril, del Parlament de les Illes Balears.

El criteri del Tribunal Constitucional atorga prevalença al deure constitucional de coneixement que només es pot predicar de la llengua castellana (l'oficialitat de la qual es basa en un estatut personal que empara els drets lingüístics de tots els ciutadans), front a extreure tots els efectes que jurídicament i, fins i tot, lògicament s'han de derivar del caràcter de llengua oficial (basada en un estatut de territorialitat) que comporta la plena validesa jurídica de les relacions que, en ús d'aquesta, mantinguin els particulars amb qualsevol poder públic radicats en el nostre territori, independentment del caràcter estatal preferit a l'Administració Perifèrica de l'Estat a Balears), autònomia local.

En altres termes, ja que no hi ha deure constitucional de coneixement del català, l'ús de la llengua oficial per part de qualsevol poder públic radicats a les Illes Balears quan es relaciona amb els administrats, decau simplement en al·legar-ne desconeixement o ignorància.

Malgrat això, té més interès ressaltar les potencialitats positives que es desprenen de l'articulat de la Llei, i que són, entre d'altres:

1.- El dret de totes les persones a usar la llengua oficial catalana dins l'àmbit territorial de les Illes Balears constitueix un

dret fundat en la Constitució i l'Estatut d'Autonomia i l'ús d'aquesta té plena validesa i eficàcia jurídiques.

2.- El caràcter de llengua oficial de català a les Balears produeix efectes respecte a tots els poders públics radicats en el nostre territori, sense excloure'n els òrgans dependents de l'Administració Estatal, i arriba, per suposat, de manera plena a l'Administració Autònoma i Local; i

3.- La mateixa denominació de la Llei, quan es refereix a la Normalització Lingüística, posa de manifest que partim d'una situació de discriminació i desemparament de la llengua catalana a les Illes Balears que la realitat socio-lingüística evidència i la pròpia Exposició de Motius de la Llei proclama, en assenyalar que es tracta de ...un procés de recuperament i de promoció de la llengua pròpia de les Illes Balears que pugui alleugerir parcialment la situació actual.

Aquest procés normalitzador, iniciat formalment per la Llei 3/86, venia imposat per l'article 14 de l'Estatut d'Autonomia que, després d'atorgar competència exclusiva a la Comunitat Autònoma, en harmonia amb els plans d'estudi estatals, per a l'ensenyament de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, estableix que la normalització serà un objectiu dels poders públics de la Comunitat Autònoma.

El principi de no discriminació per raó de la llengua (art. 3 in fine de l'Estatut d'Autonomia), unit al principi de cooficialitat lingüística, als deures dels poders públics definits a l'article 9.2 de la Constitució i explicitats —quant a la llengua— a l'article 3.3r, de la pròpia Carta Magna i la recta interpretació del principi d'igualtat contingut a l'article 14 C.E., que exigeix tractar desigualment situacions desiguals, obliguen els poders públics a adoptar les mesures necessàries a fi d'assegurar el coneixement i la utilització progressius de la llengua catalana, que permetin arribar a la plena igualtat de tots els ciutadans de les Illes Balears en el dret d'usar qualsevol de les dues llengües oficials.

I si els poders públics defalleixen o minven en la persecució de l'objectiu de normalització lingüística, la societat n'ha de prendre la iniciativa. I en aquest context, l'Obra Cultural Balear i la nostra Universitat han de constituir-se en punta de llança.

Pere A. Aguiló Monjo, Cap de l'Assessoria Jurídica de la C.A.I.B.

medieval cristià. Aquest fet és important per molts de motius: per la projecció internacional de les illes dins l'àmbit cultural, per la possibilitat de tenir entre nosaltres un bon grapat de "mestres" de la investigació històrica... Sobretot, n'assenyalarem dos: la necessitat de fomentar el conreu de les disciplines humanístiques davant d'un món de cada vegada més deshumanitzat i el reconeixement de les nostres arrels històriques. Precisament perquè pensam que la història és una de les eines més fonamentals a l'hora de definir la consciència de qualsevol poble cal valorar aquest congrés com un pas més cap a la recuperació de la nostra identitat.

LA BANDA DE CORNETES I TAMBORS ES VOL REJOVENIR

No fa gaire temps que es compliren els primers cinc anys de vida de la Banda de Cornetes i Tambors de la Coordinadora Parroquial de Joves d'Andratx, Banda que ha representat el nostre poble a bastants actes arreu de tot Mallorca i sovint és reclamada la seva participació a molts indrets de la illa. Ara els qui amb molts d'esforços fan possible que es mantengui juntament amb tots els altres components de la mateixa fan una crida a tots els nins i joves que hi vulguin pertanyer. Es veuen cada dia a les 7,30 de l'horabaixa. T'esperen!.

DE LA MANERA DE FESTEJAR D'UN TEMPS

Conta i'Arxiduc a la seva obra Die Balearen, al capítol dedicat als costums dels mallorquins, la manera de festejar de la nostra gent a la segona part del segle passat i ho volem resumir un poc perquè en vegeu com han canviat els costums en manco de cent anys.

Quan un jove s'enamorava d'una al.lota, es refugiava a una amiga d'ella per fer-li arribar unes paraules agradoses o be li feia una serenata perquè les cançons cantades li descobrissin el seu amor. Per fer la serenata el jove es feia acompanyar d'un parell d'amics propis; es feia sonar la guitarra i el guiterró i es cantaven cançons populars o gloses relatives al cas. Sempre cantava el qui tenia la millor veu malgrat no fos la de l'enamorat. Si la serenata tenia èxit es repetia amb més gent i també amb més instruments: laud, mandurria i violí. Les serenates es feien els dissabtes al vespre o bé a les vespres de l'onomàstica de l'al.lota.

Les fires o festes dels pobles també n'erant una bona ocasió per encetar un festeig. Les al.lotes es solien passejar carrer amunt, carrer avall i l'enamorat tenia oportunitat d'oferir a l'al.lota que pretenia un detall de no massa valor tal qual un anell, un ventall, uns flocs...; si l'al.lota ho acceptava era senyal que les seves pretensions serien acceptades. Aleshores el jove cercava un moment bo per a declarar-li el seu amor i explorar-li els seus desitjos; si l'al.lota no el coneixia massa li demanava relació de la seva família i condició i si la resposta li satisfesia quedaven d'acord per una primera cita. Aquesta i altres entrevistes no les feien molt públiques, emperò quan ja es coneixien millor deixaven el secret un poc de costat i solien passejar plegats els diumenges i festes colendes i també rallar els vespres al portal de ca ella. Tot d'una que els familiars d'ella se'n temien d'aquestes relacions solien intervenir-hi, be prohibint-les si les informacions

del pretendent no els agradaven massa, o bé permetent-les i fins i tot oferint-li cadira al jove, cadira que es situava estratègicament al carrer emperò a l'indret del portal de la casa. Així seguien un cert temps fins que l'al.lota feia veure a l'enamorat que si no feia comptes d'entrar a la casa i presentar-se als seus pares el despediria, si ell ho desitjava l'al.lota l'introduïa a l'àmbit familiar i ell demanava a la mare d'ella per continuar les relacions. A partir d'aquest dia l'enamorat sabia que s'esperava d'ell una conducta correcta i sèria. D'aquí endavant el jove podia entrar a la casa els horabaixes dels dies festers fins després d'entrada de fosca. Els dies feiners hi podia anar els dimars, dijous i dissabtes just una horeta i mitja o dues, els altres dies no hi havia festejada; tot això fins que l'al.lota era demanada per casar.

A la nostra comarca hi havia uns costums que no els tenien a altres llocs. Com hi havia mariners, pescadors i molta gent emigrant, quan els joves partien per una anada llarga normalment a Cuba o França, donaven a l'al.lota que pretenien mitja unça o una unça d'or o de vegades una quantitat més important com a fiança de la seva fidelitat durant l'absència. L'al.lota, per quantrapartida, solia entregar-li un anell, una botonada o una via amb una creu. Si l'enamorat l'oblidava ella tenia tot el dret del món a exigir-li aquesta penyora, emperò no tenia per què tornar-li a ell les peces d'or; encara que a la major part dels casos un sentiment d'orgull i tal volta d'odi, feien que li tornàs a ell els doblers. Igualment passava a l'inversa o sigui que fos l'al.lota la qui era l'oblidadora. m.f.e

De la flor surten espines;
de les espines, la flor;
i ses parauletes fines,
per tú, surten del meu cor.

Fràdina qui no festetja
i un enamorat vol fer,
que véngui amb mi, i li diré
d'es modo que se graneja.

Malalta, Què fa la gana?
 Què fa la teva salut?
 -Etic malalta i no puc,
 festejar, i en tenc ganes.

Voldria tornar farina
 com has de posar llevat
 sols per esser remolcat
 de ses teves mans, Tonina.

Vós sou l'estelet brillant
 enmig d'una ennigulada
 que, com ve de matinada,
 els seus raigs van augmentant;
 jo, per esser-vos davant,
 careta de diamant,
 derramaria sa sang
 que Déu del cel m'ha donada.

Margalideta Civera,
 te duc comandacions
 d'un jove que fa tions
 dins es bosc de Massanella.

-Aquell qui té passió,
 algun dia la demostra.
 Jo vénc de la vila a posta
 per entregar aquest favor.
 -Ja li diràs que he rebut
 es ramell amb alegria
 però més m'estimaria,
 qui l'ha enviat, fos vengut.

Oh quin dissabte tan trist,
 i jo esperava alegria!
 Esperava si vendria
 i jo encara no l'he vist.

Com més horabaixa es fa,
 es meu cor més pena té,
 perquè veig que no vendrà
 d fora vila es meu bé.

Quinze i quinze fan trenta,
 i nou i nou fan devuit.
 Un homo amb so ventre buit,
 es festejar no li entra.

A Sa Torre m'he llogat,
 quatre mesos de seguida.
 Per venir a veure't, garrida,
 he de venir d'amagat.

S'estimat meu té un jardí
 d'herba sana i orenques.
 Si no t'agrada, no en menges,
 que per ara ho vui així.

Bé passa la vida trista
 un fradí que fa carbó:
 jo us ho puc dir, bona amor,
 que, per coure un sitjó,
 ha un mes que no us he vista.

SA RECEPТА

LLET FETA

Un plat que era molt tradicional i que es va perdent de dia en dia, és la llet feta o la llet amb figuera.

La gent el solia prendre els vespres com a plat únic si al migdia la panxada havia estat grossa, o com a darrereria de les tradicionals sopes vesper-tines. Es solia fer de la llet de les ovelles o cabres a qui havien retirat les cries. Diguem que les cabres eren tota una institució casolana a la vida dels pobles.

Es fa de la següent manera per si hi ha qualcú que ho vulgui provar:

Després d'haver bullit la llet s'agafa un trocet de branca de figuera i es bat ben bé la llet amb dita branca per el lloc on faci llatrera, fins que la llet es prengui o es faci, d'aquí el nom de "feta". Se li sol afegir sucre o mel i fins i tot avui en dia, oh les dietes! sacarina. Es menja freda o calenta segons l'estació de l'any o el gust de cadascú.

Podeu provar de fer-la amb llet de botella o de brik, encara que és més mala de fer quallar, emperò amb la llet del dia va prou bé, suposat que vos sia difícil conseguir-la de cabra.

Provau-la i ja mos direu si ha estat bona!

BRAÇ DE GITANO

També vos volem donar la recepta d'un braç de gitano que vos pot servir con a fi d'un dinar o sopar de jubileu.

Posau:

4 ous.

1/4 de sucre

160 grs. de pols d'almidó o "Maizena"

1 paquet de canari

Separau primer els blancs dels ous, bateu-los fins que pugin, mesclau tots els altres ingredients i a la fi afegiu-hi els blancs. Esteneu-ho damunt una llauna plana forrada de paper de barba i en ésser cuit i fret ompliu-ho de crema, nata

(passa a la plana següent)

Así de sencillo

Jeróni Albertí y la prensa forana

por Manuel Picó

Algunos pueblos tenían o habían tenido su publicación semanal, o mensual, o cuando se podía. Era una labor —y sigue siéndolo aún—, abnegada, realizada por una gente más abnegada todavía. Su existencia era muy precaria. Económicamente para muchas publicaciones todavía sigue siéndolo. Pero además de pobre, era apaleada. Ignorada por una gran mayoría. Si había tenido alguna significación, el auge del centralismo se la arrebató. Daba la sensación de que ni propios ni extraños la tenían en cuenta. Si la dictadura extendía los tentáculos de la censura sobre todo lo que fuera información, y la más feroz represión sobre todo lo escrito de opinión que le fuera adverso, sobre la prensa de los pueblos ejercía la doble y férrea esclavitud lingüística, ya que muchas veces eran reductos donde se refugiaban aquéllos para quienes era un deber conservar y cultivar nuestra lengua. Desapareciendo unas veces, para reaparecer, y silenciarse de nuevo, su vida era muy precaria. Por su condición localista, y por su escasa difusión, siempre andaban con el agua al cuello, si no debajo del agua. Pero se insistía en el empeño. Y como medio de comunicación era consciente de que tenía una misión que cumplir, un hueco que llenar, y que un momento u otro se le reconocería.

Aconteció el milagro de la liberación y como suele ocurrir cuando el pueblo se ve libre de ataduras, las voces se dejaron oír. Tres personas que estaban vinculadas a estas publicaciones comprendieron que había llegado el momento oportuno. Gaspar Sabater Vives, Rafael Ferrer Massanet y Santiago Cortés, tuvieron la feliz idea de convocar a las publicaciones y estudiar una forma de dar cuerpo a una asociación que las representara bajo el nombre de Prensa Comarcal, como se decidió llamarla en principio. Si las publicaciones individualmente no podían polarizar la atención, unidas en una asociación debían de

conseguirlo. Era el momento de hacer un frente común, cobrando personalidad y capacidad de respuesta frente a un centralismo que iba perdiendo terreno. Y acertaron en el empeño. El 13 de abril de 1978, en el pueblo de Sineu —centro geográfico de la Isla—, con asistencia de las publicaciones «Apóstol y Civilizador» de Petra, «Dijous» de Inca, «Felanitx», «Manacor», «Perlas y Cuevas», de Manacor, y «Sóller», se funda la «Associació de la Premsa Forana de Mallorca». Todos de acuerdo en que esta asociación es una respuesta al centralismo absolutista, y coincidentes en una idea, la consecución y el afianzamiento de la autonomía.

Pero la «Premsa Forana», una vez constituida en asociación, necesitaba amigos que, desde cualquier posición, cuanto más significada mejor, le ayudaran en su consolidación. Aquí es donde aparece Jeróni Albertí, el actual presidente de nuestro Parlamento. Debemos insistir sobre el temor que en la transición obligaba a mucha gente, y entre ella naturalmente algunos políticos, a cierto reaccionismo, y no siempre la «Premsa Forana» hallaba el reconocimiento deseado. Sin duda que debía influir la falta de hábito. En los pueblos mucha gente seguía queriendo leer la noticia de su propio pueblo, su propia noticia, mediatizada por la distancia, y no en el pueblo mismo. Les quedaba demasiado próxima. Era un doloroso rodaje hacia la tolerancia. La Associació necesitaba amigos, como dije, y sobre todo, que no actuaran recelosos, y ahí estuvo Jeróni Albertí, a la sazón «President del Consell General Interinsular». Como político se identificó con la Premsa Forana y comprendió el papel que le correspondía realizar. Como hombre de pensamiento evolucionista y autonomista entendió la información desde la mayor proximidad y un medio importante para la propia identificación de los pueblos. Ha sido el político que más ha demostrado

tener presente que el espíritu y la esencia del pueblo mallorquín fue en la «Part Forana» donde tuvo siempre la mejor custodia, allí donde se mantuvieron más intactas las costumbres, y donde se luchó con menos ruido, pero con más tenacidad, por la autonomía, y por nuestra lengua.

El 22 de enero de 1982 el President del Consell General Interinsular, Jeróni Albertí, convoca a la «Premsa Forana» a una rueda de prensa. Es el reconocimiento y la confirmación de la prensa de los pueblos. Es la culminación de la tarea emprendida por Sabater, Massanet y Cortés. A partir de ahora ya se habla de la «Premsa Forana» con más reconocimiento, y Jeróni Albertí, entre los mejores políticos que nos ha dado la democracia en Mallorca, está siempre al lado de la Premsa Forana. Lo mismo desde el Consell General que desde la presidencia del Consell Insular. Ha sido y sigue siendo su gran amigo.

Ahora que Jeróni Albertí ostenta la presidencia de nuestro Parlamento pudiera ser la gran ocasión para que la Premsa Forana le demostrara su reconocimiento y su gratitud. Estoy convencido que la Directiva de la Associació sabrá encontrar el modo mejor de hacerlo. Con el bien entendido que este reconocimiento por parte de la Premsa Forana es hacerse un favor a sí misma, ya que le resta una deuda de gratitud que saldar. Muchas publicaciones guardan muy buen recuerdo de las entusiastas trobadas de los primeros años, y de la infinidad de ocasiones que Jeróni Albertí las ha propiciado. Y muchos de todos aquellos colaboradores quisieran tener oportunidad de demostrarle a Jeróni Albertí la estimación que como amigo de la Premsa Forana le profesan, independientemente de todo color de partido.

o confitura, enrodillant-ho bé i ensucrar-lo de sucre pols. Si no n'han de menjar els al.lots, emborratxau la planxa de pasta abans de enrodillar-la, i veureu que n'es de saborós!

I ara uns consells:

Sobre tot a l'estiu, ja que és quan el congeladors i frigorífics fan tanta feina i els menjars són més olorosos, aquets aparells solen fer olor d'unes quantes coses. Escoltau aquests

consells que ara vos donarem per la netetja i conservació d'aquests aparells.

La millor manera de fer-los nets és amb una goteta de detergent i passar-ho amb aigua clara amb una cullerada de carbonat dins, s'en duu qualsevol olor!

També si a la darrera aigua hi posau dues gotes d'essència de vainilla deixa exhalar un perfum de lo més agradable.

I si no voleu que es conguin olors pelau i tallau una poma en quatre troços, posau-la dins la gelera i veureu com les absor-

— DE L'ARRACÓ

Los gastos corrieron a cargo de la ciudad, que aportó 200 libras y de Gabriel Pujol, propietario de los terrenos, que puso el resto.

En 1696 eran guardas: Jaime Alemany y Antonio Bosch.

El armamento consistía en una pieza de a 1 de bala, una espingarda, dos arcabuces y un "botavant".

La relación de 1769 la sitúa en terrenos de Gabriel Pujol, y señala que tenía un cañón de bronce de a 1 libra de bala y podía colocarse otro de a 8. Añade que no hacía fuegos (de señales).

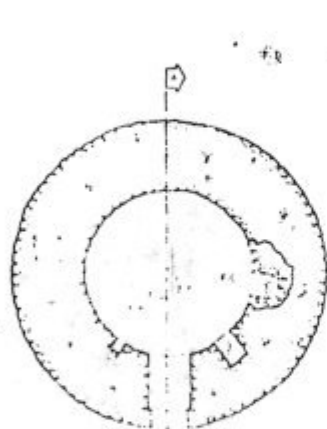
En 1794 necesita componer la compuerta de la escalera, cuyas bisagras están rotas y la escalera de mano que tiene roto un pie.

El objeto de la torre entonces era vigilar el contrabando.

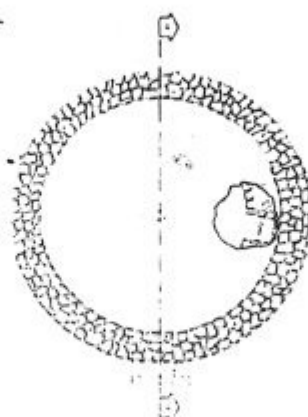
En 1825 tenía un cañón de a 4 de bronce.

Está señalada en los mapas de Vicente Mut de 1683 y en el de Despuig de 1784.

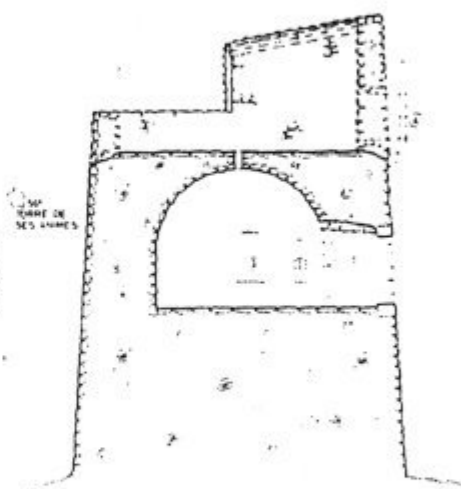
TORRE NOVA DE S'EVANGÈLICA

PLANTA INTERIOR

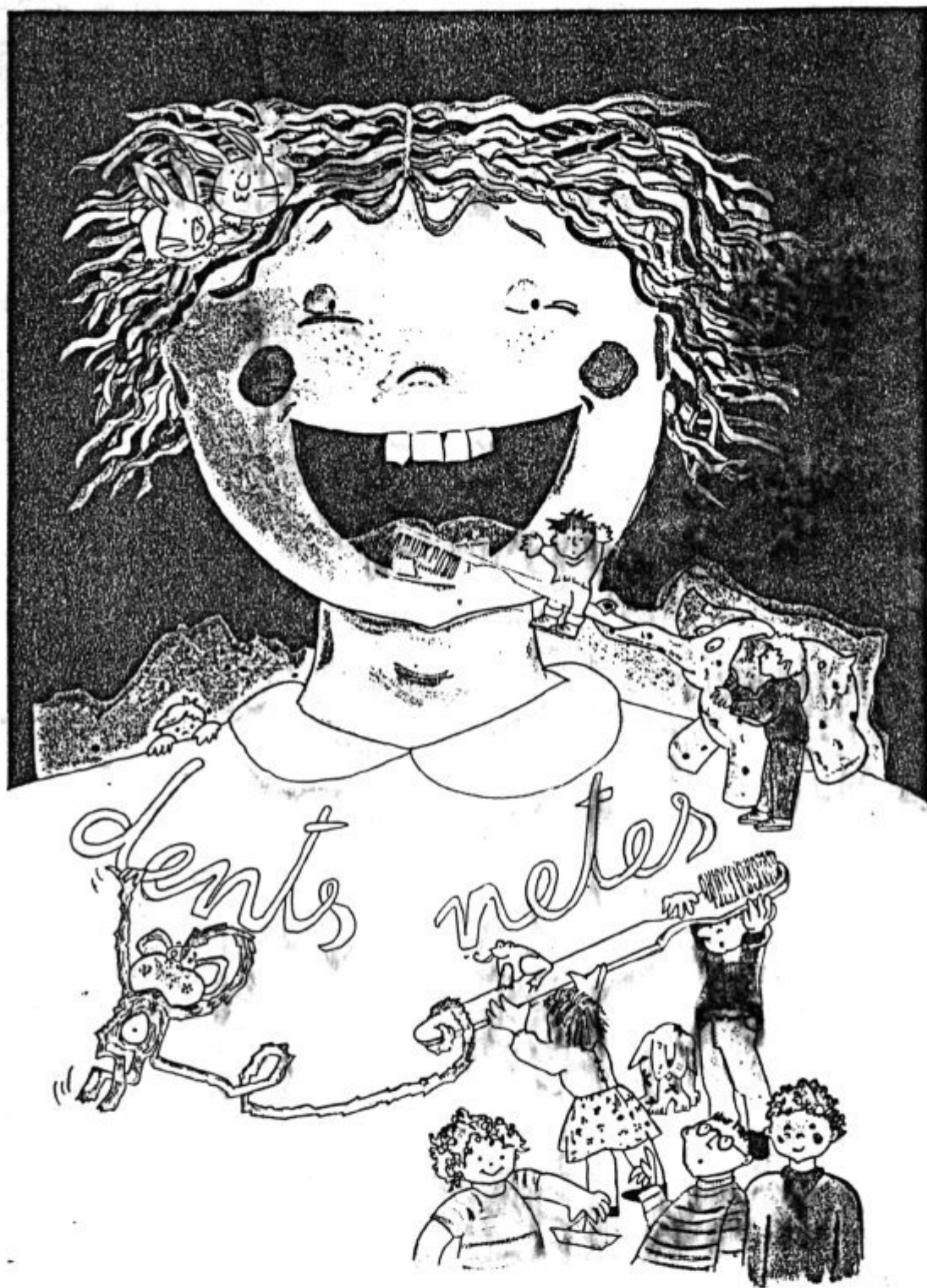
PLANTA EXTERIOR

SECCION A-A

- (1) PUERTA ENTRADA
- (2) ALBERCA
- (3) ALBERCA A LA DERECHA
- (4) MATAS

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

SERVEI D'EDUCACIÓ SANITÀRIA

OTRA VEZ SE NOS NEGÓ EL COSTAS DE PONIENTE

Pasó la quinta edición del trofeo Costas de Poniente de fútbol y otra vez el título de campeón se negó al equipo andritxol, después de llegar a jugar la final y perdida tras jugar la prórroga.

El coquetón renovado campo de Ses Moferes de Calvià fue el marco donde se jugó esta edición en la que participaron los cuatro equipos que hace cinco años iniciaron el trofeo y que esta temporada se enfrentarán en la tercera división. Esta competición fue un aperitivo de lo que nos espera esta temporada: choques fraticidas que acapararán, sin duda, el interés de los aficionados que en estos últimos años han estado un tanto aletargados, pero que, viendo la masí asistencia a las confrontaciones de Calvià, hace presagiar que se darán cita en el campo de Sa Plana un domingo sí y otro también.

Esta edición del Costas de Poniente lo tuvo todo: interés, calidad, fútbol, entrega, y todos los elementos que hacen que se mantenga el interés hasta el último momento. Victorias mínimas, goles de penaltys y una final con prórroga hicieron que mantuviera el interés hasta el último segundo.

En las cuatro ediciones anteriores el Calvià se había proclamado campeón en tres ocasiones, siempre fuera de su terreno de juego, y el CADE en una ocasión, la primera. Los únicos equipos que todavía no lo han conseguido eran el Santa Ponça y el Andratx quienes logicamente, por honrilla, debían luchar con más ahinco para conseguirlo. El Andratx venció por penaltys, después de empatar tres a tres con el Calvià con goles de Sampe dro, Castedo y Fiol. El Santa Ponça vencía al CADE por uno a cero.

La final se presentaba esperanzadora y congregó gran cantidad de aficionados. Al final de los 90 minutos el marcador arrojaba el resultado de dos a dos, que más hacía crecer el interés y fue en la prórroga cuando el Santa Ponça consiguió proclamarse campeón con el resultado

de 3 a 2. El partido tuvo una segunda parte claramente favorable a nuestros colores con ocasiones que no se materializaron gracias a la buena labor del ex-guardameta andritxol Palou. Los goles fueron conseguidos por Castedo en la primera parte y Castell en la segunda.

Los comentarios del aficionado coincidían en que el C.D. Andratx no será la cenicienta de la competición que se avecina. Muy bien puede navegar por los puestos intermedios de la clasificación, el tiempo nos lo dirá.

De momento hay una cosa clara: el Trofeo Costas de Poniente sigue resistiéndose al equipo azulado ¿Hasta cuándo?

De nuevo en categoría nacional

Habrà que convenir que la temporada 86-87 ha sido la más sorprendente y feliz para nuestros colores.

Al principio de temporada se contó con unas individualidades capaces de formar un equipo para retornar a la división de bronce. Unas actuaciones desgraciadas privaron al equipo de ascender automáticamente primero y después de hacerlo en la ligüilla y veíamos con desconcierto como nuestros máximos rivales: Santa Ponça y CADE Peguera, ascendían a tercera y nosotros nos quedábamos en el pozo de la preferente.

Pero algún día tenía que sonreirnos la diosa fortuna y así, tras toda una série de carambolas y al renunciar a la tercera el Son Sardina, a través de las negociaciones nos vimos en tercera.

Una vez en tercera habrá que mirar de mantener la categoría y de hacer un digno papel en esa división polémica ya que para muchos es la que nos corresponde y para otros nos viene algo grande.

Los comienzos no han sido demasiados alentadores. Veremos hasta dónde se puede llegar con esta plantilla y qué cota puede alcanzar nuestro equipo logicamente con el apoyo de esta afición que con el ascenso parece haber rejuvenecido. Jofre.

X I U - X I U

Al final la dicha fue total y el equipo está ya en la III División. Era esperado este ascenso y, aunque hay llegado por la puerta falsa, bien venido sea. La afición puede renacer, se desplazaron en masa para ver al equipo en el Costas de Poniente y aunque decepcionó al no conseguir el trofeo, al menos se abrió un aire de esperanza que se puede traducir en realidades.

El equipo no ha empezado bien la temporada y eso que, hay que decirlo, tiene buenos mimbres que si José García "Zubieta" sabe manejarlos puede hacer un nada despreciable equipo que de momento le falta situarse en esta III División, tener más disciplina y poner toda la carne en el asador.

Ha habido las altas de Massip, Caimari, Kubalita y Oliver además de algunos juveniles a quienes habrá que dar un margen de confianza para que vayan tomando confianza y entre todos puedan mantener el equipo en una posición intermedia, ésta es la zona que, por ser el primer año, creemos no nos puede sentar mal.

Aunque a decir verdad hubieramos preferido unos refuerzos mejores ya que ni Massip ni Kubalita parecen ser lo que el equipo necesitaba.

En la portería creemos que tanto Jover como Caimari sabrán ocupar dignamente el puesto y pronto nos harán olvidar a Palou, ya que estos muchachos tienen ganas y esperamos que nos sorprendan y den tardes de gloria al club andritxol.

El punto más negro, a fuer de ser sinceros, creemos que será el económico. Mucho dinero cuesta el jugar en esta división de bronce, son muchos y costosos los desplazamientos a las Islas menores y resulta más fácil

gastarlo que ganarlo. Se nos antoja que la directiva tendrá que hacer sus cábalas para mirar de encontrar dinero de donde sea, aunque ya sabemos que hoy día ya no existen caballos blancos.

Fue una pena el primer desplazamiento a Menorca: fletar dos aereo-taxis no es moco de pavo.

Del fútbol base poco se habla, se intentó que José Borrás se hiciera cargo de la plantilla de juveniles, pero nada de nada Borrás prefiere seguir en el dique seco y ver los toros de la barrera y de verdad que lo sentimos pues los juveniles necesitan un buen entrenador para que los prepare con ilusión y coraje para que estos chicos puedan dar el salto al primer equipo.

Quien sí va a hacerse cargo de los infantiles será el exjugador Guillermo Jofre, quien pese a su juventud creemos que puede realizar una buena labor y poner al equipo en órbita. Jofre había optado por la retirada del terreno de juego pero el gusanillo manda.

Los ambientes de la cancha de baloncesto y de las pistas de petanca se van caldeando y ello nos hace pensar que este año será un buen año en ambos terrenos. Veremos lo que nos deparará la temporada deportiva.

A unos y otros tendremos que dedicar mayor atención. Desde aquí hacemos un llamamiento para que se animen a colaborar con nosotros en esta tarea de información.

quienes están muy animados son los muchachos del ajedrez. Aunque más que deporte lo consideramos una actividad cultural. En nuestro próximo número intentaremos ofrecerles una sección para deleite de todos los buenos aficionados a este juego cultural.

Dalt es Puig de Galatzò
serraren dues formigues:
de ses cames feren biques
i des cos abres de nau.
Des cap feren dos bufets
per dinar cent criatures,
i de ses llavoradures
feren dos-cents tibulets.

Damunt es pou de Son Mas
un moscard varen matar
i dels ossos més dolents
en feren mil vestiments
i mil barques de pescar
i mil barques canyonerres
taules , bufets i pasteres
per tot es gènere humà.
I de ses exmoxadures
dinàren cent criatures
i encara lo que sobrà
bastaria per comprar
Santa Ponça i Son Amar
i totes ses torrenteres
que confronten a la mar.

-Escoltau-me, Mestre Pau,
vós qui sou un homo entès:
quan vós donen un no-res,
per quin cap l'agafau?
-No rès no té per on prendre
ni cap per on agafar;
no-res no se pot donar
ni se pot comprar ni vendre.

La mar fa buides i plenes
i és mala d'anivellar,
¿Quin arbre en el món hi ha
que no s'hi posen serenes?
(-El xiprer)

Ran ran d'una paret vella
cosa de menjua creix;
si no la cullen quan neix,
de mascle torna femella.
(= L'espàrec que torna espàrecuera.)

Tu qui ets un homo entès
i de llest passes la mida
¿Quin és s'animal qui crida
com té sa carn consumida,
i com és viu no diu res?
-Jo no som tan innocent
que no ho pugui endevinar:
n'és un animal qui va
per les aigües de la mar,
i, si el vols sentir cantar
ber baix li has de donar vent.
(= El corn)

ES LLOP Y ES MOLTÓ

(IMITACIÓ)

Mon cò avorreix un homol Més vil qu' *En Brou-de-pella*,
més llest qu' una geneta, més lladre qu' *En Morèn*,
conserva de ses ungles sa habilitat d'arpella,
y d' els qui sa desdixta atupa y atropella,
such y profit ne trèu.

No va de porros-fuyes; no vol hipotecades
s'irts ni cases ni finques: vol or, billets de banch.
Es déu de l'Avaricia li va ensenyá pillades,
y li doná per armes escriptures privades
y pagarés en blanch.

Quant demati s'axeca, ja la se té tramada
quina n'fará aquell día, per trèurehi es jornal;
á s'escaleta empesa sa llosa hey té parada,
y des deutó que puja, observa sa calrada
quant entra p'es portal.

De s'interés que s'usa, sa vida n'õ sustenta;
ni á n'es vuyt ni á n'es dotze, propostes no consent;
no hi valen revinçlades des qui ginyarlo intenta,
qu'ell, com á bon *jodío*, amb menús no's contenta
des noranta per cent.

¡Lladrel... De sangonera n' es ell la viva imatge,
llecó xupa y entranyes á n' es qu' hey ha acudit:
per ell, oros son trunfos; per pa y per companatge
vol sanch des qui li deuen, y té'l robo y pillatge
per gloria y per delit.

¡Oh, sí! que quant ses víctimas romanen ja arruinades
y van cercant almoyna, de portal en portal,
llavors ell riu y conta ses unes á palades,
y triunfa... y los fa un *tanto* á n'es qui amb grans manades
li parlan de moral.

¡Avarol'm fas gitera. May pus he alsada axella
desde aquella vegada que m féres *un favó*.
Pelá y escanyá pobres has pres per manuella:
no't canses y fé vía; p'es mánech tens sa pella...
¡bé'n fas d'escorxadó!

¡Amunt, ánima negra! Segueix, si així t'agrada:
escorxa tant com pugues, tu carníc, jo anyell;
mes, ¡ay de tu, si un día, devés sa Reconada,
t'hi trob un horabaxa, *foscando*, á sa murada!
¡¡allá t'faré sa pell!!

BIEL CROSTA

21 de Septiembre de 1833.

—»»❧❧❧❧«««—

Aquesta poesia és una paròdia de "El Pi de Formentor" de Costa i Llobera apareguda al periòdic satíric "En Figuera" l'any 1893

* * * * *

A N · D R A T X

12 d'octubre de 1987

Av. SON MAS

I I F E S T A P A G E S A

GRAN TORRADA PER A TOTS

BALLADA DE BALLS MALLORQUINS AMB:

Revetlers del Puig d'Inca

Tuna Andritxola

Colau de Biniamar

Tots els qui vagin vestits de pagés
seran obsequiats

Organitza:

COORDINADORA PARROQUIAL DE JOVES

Patrocina:

CONSELL INSULAR DE MALLORCA